

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 509/2012-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 17. októbra 2012 predbežne prerokoval sťažnosť JUDr. O. M., V., ktorou namieta porušenie čl. 12 ods. 1 a 2 a základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práv podľa čl. 3, čl. 8, čl. 6 ods. 1 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 Co 13/2012 z 3. apríla 2012 a jemu predchádzajúcim postupom, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť JUDr. O. M. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. augusta 2012 doručená sťažnosť JUDr. O. M., V., vo veci namietaného porušenia čl. 12 ods. 1 a 2 a základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práv podľa čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len

„krajský súd“) sp. zn. 13 Co 13/2012 z 3. apríla 2012 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) a jemu predchádzajúcim postupom.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva:

„Bol som žalobcom v konaní pred Okresným súdom v Poprade vo veci sp. zn. 13C/81/2010, týkajúcej sa mojej diskriminácie pri poskytovaní dopravných služieb dňa 13. 8. 2009 zo strany žalovaného S. Okresný súd moju žalobu zamietol s odôvodnením, že som nepreukázal, že žalovaný voči mne postupoval diskriminačné a to inak ako postupoval voči zdravým či iným zdravotne postihnutým cestujúcim. Voči prvostupňovému rozsudku som podal odvolanie a Krajský súd v Prešove v konaní sp. zn. 13 Co/13/2012 dňa 3. 4. 2012 rozsudok okresného súdu potvrdil. Odvolací súd svoje rozhodnutie v podstate založil na zistení, že som nepreukázal, že by mi vodič S. odmietol vydať cestovný lístok z dôvodu, že som ako osoba ťažko zdravotne postihnutá /hluchá/ chcel cestovať bez sprievodcu. Vo svojom rozhodnutí odvolací súd poukázal nato, že išlo skôr o nedorozumenie medzi žalobcom a vodičom žalovaného pri vydávaní cestovného lístka!!!...

Porušovateľ práva sa vo svojom rozsudku... uspokojil s tým, že poukázal na správnosť dôvodov prvostupňového rozsudku a osvojil si ich. Navyiac iba skonštatoval, že nedošlo z mojej strany k preukázaniu, že žalovaný sa ku mne správal v danom prípade tak, ako sa správal k iným rovnako zdravotne postihnutým, občanom, resp. voči iným cestujúcim dňa 13. 8. 2009 pri vydávaní cestovného lístka...

Prvostupňový súd postupoval v konaní v rozpore s O. s. p. keď na základe dodatočnej písomnej požiadavky žalovaného opakovane vypočul vodiča autobusu – svedka P. Nie je síce podľa O. s. p. vylúčené, aby súd opakovane vypočul svedka na nejakú okolnosť, ktorá sa neskôr ukázala ako nevyhnutná objasniť. Zákon však evidentne predpokladá taký stav, že svedka vypočuje súd z vlastnej iniciatívy a na vlastný podnet a sám súd sa svedka opýta – dopytuje ho na okolnosti, ktoré pri prvom výsluchu súd iba nedostatočne zistil. V prejednáwanej veci však žalovaný po vypočutí svedkov a predložení mnohých dôkazov z mojej strany o mojej diskriminácii a nesprávnom diskriminačnom prístupe k mojej osobe zo strany vodiča, akceptoval návrh žalovaného, ktorý sám písomne požiadal súd o opätovné vypočutie svedka – svojho zamestnanca. Je nepochybné, že žalovaný mal možnosť svedka

vopred upozorniť na otázky, ktoré mu jeho právny zástupca na súde položí a mal možnosť ho naučiť odpovede tak, aby to bolo v prospech žalovaného. Poukazujem na zápisnicu z pojednávania na OS Poprad zo dňa 21. 9. 2011 kde je evidentné, že súd svedkovi nepoložil pri jeho opakovanej výpovedi ani jednu otázku a celý výsluch sa niesol v otázkach právneho zástupcu žalovaného svedkovi, na ktoré som iba reagoval.!

Okresný súd, ale predovšetkým ani odvolací súd sa vôbec nezaoberali týmito dvoma výpovedami svedka – vodiča P. a na tej druhej výpovedi v podstate založili svoje rozhodnutia, keď uverili vodičovi, že on mi chcel vydať lístok, ale ja som svojvoľne, neočakávane a proti zdravému ľudskému rozumu vystúpil z autobusu a zabránil som mu tak vo vydaní cestovného lístka!...

Vo svojom odvolaní som podrobne poukázal na to, že prvostupňový súd nehodnotil vôbec vierohodnosť svedka K... súd prvého stupňa ani odvolací súd hoc som na to upozornil v odvolaní vôbec nehodnotili vierohodnosť výpovede tohto svedka aj z pohľadu mojich tvrdení, že nemohol cez moju postavu a z bočného sedadla vidieť ako pri mojej požiadavke na vydanie cestovného lístka reagoval vodič P. Naviac súd vôbec nehodnotil výpoveď tohto svedka v kontexte s výpoveďou jedinej objektívnej svedkyne p. P. Tá stála vonku pri dverách autobusu a vôbec nepočula o čom sa vodič so mnou bavil. To vylučuje tvrdenia vodiča P. a svedka K., že som kričal na vodiča a správal sa nevhodne. Porušovateľ práva vôbec nehodnotil výpoveď svedkyne P. ani v tom, že nevidela, že by mi vodič dával či chcel dať cestovný lístok a povedala, že som bol v autobuse pri vodičovi dlhšie ako iní cestujúci. Nevyhodnotenie svedeckej výpovede p. P. a založenie rozhodnutia na opakovanej výpovedi vodiča je porušenie práva na spravodlivý súdny proces. Odvolací súd nehodnotil ani moje odvolacie tvrdenie, že som nemal možnosť bez lístka zotrvať v autobuse a bol som donútený síce nie vyhodnením za krk, ale faktickým protiprávnym postupom vodiča vystúpiť z autobusu. Porušovateľ práva vôbec nehodnotil moje tvrdenia v odvolaní, že svedok P. sa na prvom pojednávaní dňa 14. 12. 2010 jednoznačne vyjadril takto: – Podľa interných pokynov sme mali trvať na tom, aby cestujúci držiteľ takého preukazu cestoval so sprievodcom. V takom prípade má nárok na 50 % zľavu a tiež sprievodca má nárok na zľavu 50 %. V žiadnom prípade to neznamena, že by cestujúci nemohol cestovať, ale pokiaľ nemá sprievodcu tak by mal zaplatiť celé cestovné!!!... Naviac uviedol: – napriek pokynom vydám zľavnený cestovný lístok, aj keď cestuje bez sprievodcu...!!!

Tvrdím, že citovaná výpoveď vodiča z pojednávania dňa 14. 12. 2010 jasne dokazuje, že som mal pravdu v tom, že vodič mi odmietol vydať zľavnený cestovný lístok s odôvodnením, že bez sprievodcu mi preukaz na zľavu neplatí a nesmiem sám cestovať, alebo musím platiť plné cestovné. To je podstata mojej diskriminácie zo strany žalovaného. Predsa sám odvolací súd na strane 7 rozsudku cituje čl. 12 tarify pravidelnej dopravy, kde je moje právo na zľavu aj bez sprievodcu jasne uvedené!!! Bolo nepochybne preukázané nielen mojou výpoveďou a listinami, že som na požiadanie cestovného lístka do P. nedostal zľavnený lístok ako iní cestujúci a vodič ma niekoľko minút nechal ako hlupáka a menejcenného stáť v autobuse, hoc som mu okamžite povedal, že som hluchý a nemám problém sám cestovať. To, že sám vodič dňa 14. 12. 2010 vypovedal, že pokyny nadriadených nerešpektuje a vydá zľavnený cestovný lístok aj osobe s takým preukazom ako som mal ja, dokazuje, že ma v porovnaní s inými zdravotne postihnutými diskriminoval. Neskoršie tvrdenia svedka P. na opakovanom pojednávaní dňa 21. 9. 2011 boli jasne účelové, ale navyše zasahovali do mojich osobnostných práv. Nik nemá právo na verejnosti odo mňa zisťovať prečo cestujem v autobuse sám a aký je môj zdravotný stav. Žalovaný tým voči mne postupoval neľudsky a ponižujúco a zasiahol aj moje súkromie. Porušovateľ práva sa s takým postupom žalovaného stotožnil a teda aj on sám voči mne postupoval neľudsky a ponižujúco, a zasiahol moje právo na ochranu súkromia.!

Okresný súd ale ani odvolací súd hoc som na to opakovane poukázal sa vôbec nezaoberali s tým, že už v roku 2008 rovnako voči mne postupoval vodič S. a jeho zamestnávateľ rovnaké konanie vodiča posúdil ako porušenie pracovných povinností a potrestal ho. Tvrdím, že ak som v roku 2008 jasne pochopil, že ma vodič nechce odvieť s preukazom ZŤP/S samotného z B. do B., tak som nepochybne pri svojom vzdelaní a nadpriemernej inteligencii dostatočne jasne a zrozumiteľne pochopil, že ani vodič S. ma dňa 13. 8. 2009 nechcel samého bez sprievodcu s takým preukazom odvieť! Tvrdím, že odvolací súd sa nielen s listinami z roku 2008 nezaoberal, ale postupoval v rozpore s uznesením ÚS SR sp. zn. IV. ÚS 241/2004 zo dňa 25. 8. 2004, kde sa uvádza, že za diskriminačný prístup všeobecného súdu k súdnej ochrane sa považuje taký postup, ktorý rovnaké alebo analogické situácie rieši odchylným spôsobom, pričom takýto postup nemožno rozumne odôvodniť.

Tvrdím, že po mojom požiadaní cestovného lístka do P., predložení preukazu na právo na zľavu a predložení peňazí, bol vodič S. povinný okamžite mi vydať cestovný lístok a nedebatovať so mnou a nesnažiť sa takými tvrdeniami ako povedal svedok P. na opakovanom pojednávaní dňa 21. 9. 2011 zbaviť zodpovednosti. Jeho prvá výpoveď je vierohodnejšia, pretože nevedel čo sa ho budú na súde pýtať. Táto jeho prvá výpoveď jasne dokazuje, že žalovaný od svojich vodičov v rozpore so zákonom aj cestovnou tarífou čl. 12 vyžadoval aby mali pri takom preukaze ako mám ja pri sebe sprievodcu, inak mali povinnosť buď zaplatiť plné cestovné, alebo ich vodič odmietol odviezť. Keďže svedok P. povedal, že iných zdravotne postihnutých napriek pokynom zamestnávateľa odviezol za zľavnené cestovné postupoval dňa 13. 8. 2009 voči mne v priamej diskriminácii! V žiadnom prípade neobstojí záver odvolacieho súdu, že išlo iba o nedorozumenie zapríčinené v podstate mnou ako hluchým, že som nechápal správny postup vodiča pri jeho snahe zistiť aký je môj zdravotný stav. Tvrdím, že aj hluchonemý cestujúci, ktorý sa vodičovi preukáže papierikom s napísaným údajom o mieste cesty a predloží preukaz ako mám ja a peniaze, má právo aby ho vodič bez diskusie odviezol. V celom konaní na prvostupňovom aj odvolacom súde som sa zastupoval sám, lebo dokonale dokážem aj pri úplnej hluchote rozprávať. Nikde v zápisnici súd nekonštatoval, že by mi nebolo rozumieť! To jasne vylučuje nedorozumenie ako sa snaží vec zľahčovať odvolací súd. Vodič S. je počujúci a ak som sa jasne vyjadril, že chcem lístok do Popradu mal mi ho vydať tak ako to urobil v prípade všetkých ostatných cestujúcich v ten deň v danom autobusovom spoji. Vodič však cestovný lístok zo strojčeka nikdy nevytlačil pretože jasne a opakovane trval na tom, že ma neodvezie bez sprievodcu. Preto som musel z autobusu po niekoľkých minútach márneho snaženia vystúpiť!!!“

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„1./ Základné právo JUDr. O. M. garantované v čl. 46 ods. 1, čl. 12 ods. 1, ods. 2, Ústavy Slovenskej republiky a čl. 3, čl. 6 ods. 1, čl. 8 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní Krajského súdu v Prešove vo veci sp. zn. 13 Co/13/2012 bolo porušené.

2./ Zrušuje sa rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 13 Co/13/2012 zo dňa 3. 4. 2012 a prikazuje sa tomuto súdu aby vo veci opätovne konal a rozhodol.

3./ JUDr. O. M. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 50.000,- eur /päťdesiat tisíc/, ktorú sumu je Krajský súd v Prešove povinný mu zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.“

Sťažovateľ žiada, aby mu ústavný súd ustanovil právneho zástupcu na jeho zastupovanie v konaní pred ústavným súdom.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na jeho odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu možno za zjavne neopodstatnenú považovať sťažnosť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo

slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. O zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide preto vtedy, ak pri jej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa len v rozsahu namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 12 ods. 1 ústavy, práva podľa čl. 3, čl. 6 ods. 1 a čl. 14 dohovoru a sústredil sa na posúdenie otázky, či možno považovať namietaný rozsudok krajského súdu, ako aj postup jemu predchádzajúci z ústavného hľadiska za akceptovateľný a udržateľný.

1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Podstatou sťažnosti sťažovateľa je jeho tvrdenie, že namietaným rozsudkom krajského súdu a postupom predchádzajúcim jeho vydaniu došlo k porušeniu okrem iného aj jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Poprad (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 13 C 81/2010 z 8. novembra 2011 o zamietnutí žaloby

sťažovateľa o určenie, že žalovaný sa dopustil priamej diskriminácie a o povinnosti zaplatiť nemajetkovú ujmu v sume 160 000 €.

Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04).

Ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že v súlade so svojou konštantnou judikatúrou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), a preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

Krajský súd v relevantnej časti napadnutého rozsudku uvádza: „Odvolací súd prejednal odvolanie žalobcu podľa zásad uvedených v § 212 ods. 1, 2, 3 O. s. p. a dospel k záveru, že odvolaniu nie je možné vyhovieť. Pokiaľ súd prvého stupňa návrh žalobcu zamietol, správne zistil skutkový stav a správne ho aj právne vyhodnotil. Preto v tejto súvislosti odvolací súd plne odkazuje na zdôvodnenie rozsudku okresným súdom (§ 219 ods. 2 O. s. p.).

Na zdôraznenie, správnosti napadnutého rozsudku a k odvolacím dôvodom odvolací súd dopĺňa:

Na odvolacom pojednávaní žalobca na otázku odvolacieho súdu uviedol, že v jeho prípade išlo výslovné o priamu diskrimináciu zo strany žalovaného, pretože nepostupoval voči nemu rovnako ako voči iným cestujúcim. (Poznámka odvolacieho súdu: Nie je dôstojné v odvolaní hodnotiť a charakterizovať postup zákonného sudcu, ktorý o veci v prvostupňovom konaní rozhodoval, hodnotí sa predovšetkým postup konajúceho súdu).

Podľa § 2a ods. 2 zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), účinného k 13. 8. 2009, priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.

Podľa § 11 ods. 2 citovaného zákona, žalovaný je povinný preukázať, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania, ak žalobca oznámi súdu skutočnosti, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo.

Odvolací súd je toho názoru, že žalobca počas prvostupňového konania, ani v konaní odvolacom, nepreukázal priamu diskrimináciu vo vzťahu k nemu zo strany žalovaného podľa zákona, t. j. že žalovaný sa tak v konkrétnom prípade správal aj k iným rovnako zdravotne postihnutými občanom ako u žalobcu, resp. voči iným cestujúcim dňa 13. 8. 2009 pri vydávaní cestovného lístka vodičom žalovaného. Naopak, v tejto veci žalovaný preukázal, že zásadu rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k žalobcovi neporušil, čo nakoniec bolo preukázané vykonaným dokazovaním pred; súdom prvého stupňa. Podľa názoru odvolacieho súdu, v danom prípade došlo iba k nedorozumeniu medzi žalobcom a vodičom žalovaného, čo nemožno hodnotiť ako priamu diskrimináciu žalobcu tak, ako to popisuje v návrhu a počas celého konania. Inými slovami, žalobca dostatočným spôsobom nepreukázal, žeby sa vo vzťahu k nemu zaobchádzalo menej priaznivo ako s inými cestujúcimi s rovnakým zdravotným postihnutím alebo cestujúcimi bez zdravotného postihnutia. Pritom je nesporné, že žalobca mal v danom prípade nárok na zľavu na cestovnom i bez sprievodcu, čo vyplýva aj z čl. 12 tarify pravidelnej autobusovej prepravy cestujúcich a batožín žalovaného (č. l. 97).

Z doposiaľ vykonaného dokazovania nemožno dospieť k záveru, že zľavnený cestovný lístok vodič žalovaného žalobcovi odmietol vydať, pretože žalobca cestoval bez sprievodcu. Ako už bolo vyššie uvedené, išlo skôr o nedorozumenie medzi žalobcom a vodičom žalovaného pri vydávaní cestovného lístka.

Ak žiada občan náhradu nemajetkovej ujmy, musí preukázať súdu skutočnosť, z ktorých možno dôvodiť, že došlo voči nemu k priamej alebo nepriamej diskriminácii. Podľa názoru odvolacieho súdu, súd prvého stupňa dostatočne zistil skutkový stav z predložených listinných dôkazov, ako aj z vypočutia účastníkov a svedkov, keď dospel k záveru, že nedošlo k preukázaniu tvrdenej priamej diskriminácie žalobcu z hľadiska jeho zdravotného postihnutia.

Ak žalobca vyčíta súdu prvého stupňa, že nepoužil pri právnom hodnotení žiadne odkazy na Ústavu SR, resp. na Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb.), nie je možné konštatovať porušenie práv žalobcu, ak v odôvodnení rozhodnutia súd vychádzal výlučne z ustanovení zákona č. 365/2004 Z. z., ktorý vychádza zo Smernice Rady Európskych spoločenstiev a Európskej únie. Tento zákon súčasne rešpektuje prijatú Ústavu SR, Listinu základných práv a slobôd a taktiež aj Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, pričom konkrétne práva, ktoré žalobca tvrdí, že boli porušené, v konkrétnom prípade zo strany žalovaného porušené neboli. Nie je preto možné konštatovať, že došlo k porušeniu práv žalobcu, ak sa okresný súd v odôvodnení neodvolával na Ústavu SR, resp. právne predpisy, ktorými je Slovenská republika viazaná pri ochrane ľudských práv. Ani v tomto smere odvolanie zo strany žalobcu nie je dôvodné. Preto správne rozhodol súd prvého stupňa, ak návrh žalobcu v celom rozsahu zamietol.“

V nadväznosti na citovaný výňatok z odôvodnenia napadnutého rozsudku ústavný súd upriamuje pozornosť na § 219 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), podľa ktorého ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody, čo urobil aj krajský súd.

V danom prípade k námietkam sťažovateľa vyjadreným v jeho odvolaní, ktoré boli podstatné pre rozhodnutie, zaujal stanovisko v odôvodnení svojho rozhodnutia už okresný súd, pričom z citovanej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu vyplýva, že odvolací súd sa v plnom rozsahu stotožnil s právnymi názormi prvostupňového súdu vyjadrenými v jeho rozhodnutí, ktoré ešte doplnil na zdôraznenie jeho správnosti, t. j. postupoval v súlade s § 219 ods. 2 OSP.

Vo svojej doterajšej judikatúre aj v nadväznosti na § 219 ods. 2 OSP ústavný súd zdôrazňuje, že odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje aj na rozsudok okresného súdu, v ktorom sa uvádza:

„V prejednávanej veci sa žalobca domáha určenia, že postupom vodiča žalovaného bol diskriminovaný a z tohto dôvodu sa domáha priznania náhrady nemajetkovej ujmy. Žalobca za diskriminačné konanie považuje postup vodiča autobusu, ktorý mu odmietol vydať zľavnený cestovný lístok s odôvodnením, že pokiaľ je držiteľom preukazu ŤZP – S, tak by mal cestovať so sprievodcom a teda iba v takomto prípade by mu vznikol nárok na zľavu. Zo skutočností uvedených žalobcom vyplýva, že žalovaný, resp. jeho zamestnanec, sa mal dopustiť takého konania, ktoré by bolo možné hodnotiť ako priamu diskrimináciu, teda konanie, alebo opomenutie, pri ktorom sa osobou, u ktorej je daný niektorý z dôvodov vyplývajúcich z ust. § 2, ost. 1, Antidiskriminačného zákona, jedná menej priaznivo ako s inou osobou v porovnateľnej situácii.

Zákon č. 365/2004 vychádzajúc zo Smerníc Rady európskych spoločenstiev a Európskej únie zakotvil zásady rovnakého zaobchádzania a postup pri právnej ochrane, ak dôjde k porušeniu tejto zásady. Citovaný zákon sa vzťahuje na dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní. Žalovaný je spoločnosťou poskytujúcou prepravné služby, preto súd skúmal, či došlo k porušeniu zásad v zmysle ust. § 5, ods. 1, cit. zákona, vzťahujúcich sa na

zákaz diskriminácie v oblasti poskytovania tovarov a služieb. Z hľadiska zavinenia nie je rozhodujúce, či ten kto sa dopustil diskriminácie, jednal úmyselne, alebo z nedbanlivosti, avšak musí byť jednoznačne preukázané, že došlo k menej priaznivému zaobchádzaniu s diskriminovanou osobou na základe niektorého z diskriminačných dôvodov. Menej priaznivé zaobchádzanie je potrebné určiť porovnaním s inou osobou, s ktorou by sa zaobchádzalo priaznivejšie, než s tým, kto sa stal obeťou diskriminácie, pokiaľ sa táto osoba nachádza v porovnateľnej situácii. Zároveň je potrebné zdôrazniť, že nie každé konanie, ktoré je v rozpore s právnym predpisom, alebo s interným predpisom, možno považovať za diskrimináciu, pretože za diskrimináciu možno považovať iba také konanie, ktoré napĺňa vyššie uvedené znaky.

Pokiaľ by malo dôjsť zo strany žalovaného k priamej diskriminácii, muselo by byť preukázané, že so žalobcom, ktorý je osobou so zdravotným postihnutím, konal žalovaný menej priaznivo ako s inou osobou, ktorá nemá zdravotné postihnutie, a teda že žalobcovi by odmietol poskytnúť službu z dôvodu jeho zdravotného postihnutia, zatiaľ čo iným osobám bez zdravotného postihnutia takúto službu poskytol.

Z výpovede žalobcu vyplynulo, že v uvedený deň požadoval od vodiča autobusu zľavnený cestovný lístok s poukazom na svoje zdravotné postihnutie, ktoré ho oprávňovalo na poskytnutie zľavy. Vodič autobusu mu však nechcel vydať zľavnený lístok s odôvodnením, že by mal cestovať so sprievodcom a v takom prípade by mal nárok na zľavu. Žalovaný ku skutočnostiam uvádzaným žalobcom navrhol vypočuť viacerých svedkov, z ktorých sa však iba svedok J. P. a Š. K. vedeli vyjadriť k tomu, čo sa v uvedený deň stalo. Z výpovede svedka J. P., vodiča autobusu, vyplynulo, že skutočne povedal žalobcovi, že by mal cestovať so sprievodcom, ak si uplatňuje zľavnený lístok, ale napriek tomu bol ochotný vydať žalobcovi lístok a umožniť mu prepravu. Svedok uvádzal, že vychádzal z interných pokynov a mal vedomosť o tom, že ak chce cestovať osoba s preukazom ŤZP – S, tak by mala cestovať v doprovide sprievodcu. Napriek tomu však už viackrát vydal zľavnený lístok týmto osobám a nemal s tým u zamestnávateľa žiaden problém. Je pravdou, že povinnosť držiteľa preukazu ŤZP – S cestovať so sprievodcom nevyplýva zo Zákona č. 168/1996 Z. z. ani z prepravného poriadku žalovaného a takáto podmienka nevyplýva ani pre uplatnenie zľavy z cestovného v zmysle tarify žalovaného. Z uvedeného je zrejmé, že vodič mal

žalobcovi poskytnúť zľavnené cestovné bez ohľadu na to, či cestuje so sprievodcom, alebo nie.

Z hľadiska posúdenia, či konaním vodiča došlo k diskriminácii žalobcu je však podstatné, či takéto konanie napĺňa pojmové znaky priamej diskriminácie. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že podstatou sporu medzi vodičom autobusu a žalobcom bolo, či má byť žalobcovi poskytnuté zľavnené; cestovné aj v prípade, že cestuje bez sprievodcu. Z výpovede svedka P. vyplynulo, že takúto informáciu podal žalobcovi, ale napriek tomu bol ochotný vydať žalobcovi zľavnený lístok a umožniť mu prepravu. Výpoveď svedka P. potvrdil aj svedok Š. K., ktorý uvádzal, že vodič opakovane žalobcovi povedal, že nemusí vystúpiť. Podľa názoru súdu zo zisteného skutkového stavu nemožno vyvodit', že by konaním vodiča J. P., zamestnanca žalovaného, došlo k diskriminácii žalobcu, pretože nebolo preukázané, že by zdravotné postihnutie žalobcu bolo dôvodom, pre ktorý vodič odmietol umožniť žalobcovi prepravu, a teda že by pre zdravotné postihnutie so žalobcom bolo zaobchádzané inak ako s inými osobami. Samotnú skutočnosť, že vodič autobusu nesprávne posudzoval, či žalobca má nárok na zľavnené cestovné, alebo nie, nie je sama o sebe prejavom diskriminácie, pokiaľ zdravotné postihnutie nie je dôvodom pre odmietnutie služby, alebo pokiaľ nejde o prípad, ak by vodič osobe s iným zdravotným postihnutím ako má žalobca, umožnil prepravu, ale v prípade žalobcu by ju odmietol vykonať. Z uvedených dôvodov súd v zmysle cit. zák. ustanovení dospel k záveru, že v danom prípade nedošlo zo strany žalovaného k diskriminácii žalobcu, a preto žalobu v celom rozsahu zamietol.“

Ústavný súd v súlade s uvedeným konštatuje, že krajský súd aj okresný súd konali v medziach svojej právomoci, keď v odôvodnení svojich rozhodnutí ústavne konformným spôsobom aplikovali príslušné právne predpisy (predovšetkým zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov a Občiansky súdny poriadok). V danom prípade namietaný rozsudok krajského súdu a zároveň rozsudok okresného súdu podľa názoru ústavného súdu spĺňajú kritériá kladené na rozhodnutia všeobecných súdov, ktoré vyplývajú z ústavných záruk základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých súčasťou je aj predpoklad, že účastníkovi

súdneho konania sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite (m. m. II. ÚS 63/06).

Napadnutý rozsudok krajského súdu je náležité a primeraným spôsobom odôvodnený, a nemožno ho preto považovať za ústavne neakceptovateľný. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnymi názormi krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti týchto názorov a nezakladá právomoc ústavného súdu nahradiť právne názory krajského súdu svojimi vlastnými. Úlohou ústavného súdu nie je do detailov preskúmať vec z hľadiska v okolnostiach prípadu aplikovaných právnych noriem ani opätovne podrobiť revízií napadnutý rozsudok so zámerom „vylepšiť“ jeho odôvodnenie, prípadne zostaviť zoznam možných pochybení krajského súdu, ak tieto nemajú takú relevanciu, ktorá by mohla spochybníť konformitu záverov napadnutého rozsudku s ústavou (IV. ÚS 270/09, IV. ÚS 27/2010). Ústavný súd preto dospel k záveru, že krajský súd (v spojení s okresným súdom) rozsudok odôvodnil tak, že z tohto odôvodnenia nevyplývajú závery, ktoré by signalizovali, že by ním mohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd pripomína, že súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu (prvostupňového, ale aj odvolacieho), ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces.

Ústavný súd tiež odkazuje na judikatúru Európskeho súde pre ľudské práva, podľa ktorej právo na spravodlivý proces zahŕňa aj právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia však neznamená, že na každý argument sťažovateľa je súd povinný dať podrobnú odpoveď. Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad“ (napr. *Georgidias v. Grécko*, rozhodnutie z roku 1997). „Právo na spravodlivý súdny proces nevyžaduje, aby súd v rozsudku reagoval na každý argument prednesený v súdnom konaní. Stačí, aby reagoval na ten argument (argumenty), ktorý je z hľadiska výsledku súdneho rozhodnutia považovaný za rozhodujúci“ (*Ruiz Torija v. Španielsko* rozsudok z roku 1994).

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

Ústavný súd po preskúmaní spisu okresného súdu sp. zn. 13 C 81/2010 a následného posúdenia špecifických okolností veci sťažovateľa dospel k záveru, že absencia odôvodnenia vo vzťahu ku konkrétnym skutočnostiam, na ktoré poukazuje sťažovateľ vo svojej sťažnosti, nedosahuje takú intenzitu, aby ňou bolo zasiahnuté do základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd tiež pripomína, že nejde o porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie, ak súd nerozhodne podľa predstáv účastníka konania a jeho návrhu nevyhovie, ak je takéto rozhodnutie súdu v súlade s objektívnym právom. Do práva na spravodlivé súdne konanie nepatrí právo účastníka konania, aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi, navrhovaním a hodnotením dôkazov. Právo na spravodlivé súdne konanie je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia (po vykonaní

dôkazov a ich vyhodnotení) skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú, a to za predpokladu, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neutržateľné a že neboli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04).

Ústavný súd tiež považuje za potrebné uviesť, že subjektívny názor sťažovateľa na diskrimináciu jeho osoby nie je dôvodom na prijatie záveru, že vo vzťahu k nemu mohlo dôjsť k diskriminačnému postupu. V danom prípade chýbajú objektívne okolnosti, ktoré by dovolili dospieť k takému záveru aspoň na účely prijatia sťažnosti na ďalšie konanie.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd nemôže prijať záver, že by dôvody rozsudku krajského súdu boli z ústavného hľadiska neutržateľné, prípadne boli svojvoľné, tak aby to odôvodňovalo ich spojitosť s možným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Za daných okolností ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti v časti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorým malo dôjsť namietaným rozsudkom krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, dospel k záveru, že je zjavne neopodstatnená, a preto ju v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

2. K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a práv podľa čl. 3 a čl. 14 dohovoru

Podľa názoru sťažovateľa došlo napadnutým rozsudkom krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, aj k porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy a práv podľa čl. 3 a čl. 14 dohovoru.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru, a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.

Podľa čl. 3 dohovoru okrem iného nikoho nemožno podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu.

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom musí byť zabezpečené bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, rod alebo iné postavenie.

K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy ústavný súd uvádza, že jeho aplikácia sa v individuálnych sťažnostiach viaže na porušenie individuálne určeného základného práva alebo slobody sťažovateľa, a preto požiadavka na vyslovenie porušenia čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy bez vzťahu ku konkrétnemu základnému právu alebo slobode sťažovateľa je zjavne neopodstatnená (I. ÚS 34/96, II. ÚS 85/01, II. ÚS 167/04).

Pretože ústavný súd nevyslovil porušenie sťažovateľom označených práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, prípadne podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom všeobecných súdov, neprichádzalo do úvahy ani vyslovenie porušenia čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy. Navyše, čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy obsahuje iba všeobecný princíp rovnosti (nie princíp rovnosti pred súdom, ktorý je obsiahnutý v čl. 46 ods. 1 ústavy), a preto v okolnostiach danej veci už aj vzhľadom na uvedené k porušeniu tohto článku ústavy ani nemohlo dôjsť.

Z čl. 3 dohovoru vyplýva povinnosť štátov zabezpečiť, aby jednotlivci podliehajúci ich právomoci neboli vystavení zlému zaobchádzaniu alebo trestom vrátane zlého zaobchádzania zo strany ostatných jednotlivcov. Na to, aby zlé zaobchádzanie spadalo

do pôsobnosti čl. 3 dohovoru, musí dosiahnuť určité minimum závažnosti. Vzhľadom na uvedené neexistuje žiadna príčinná súvislosť medzi namietaným postupom a rozsudkom krajského súdu a možným porušením čl. 3 dohovoru.

Ústavný súd aj vo vzťahu k čl. 14 dohovoru poukazuje na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, z ktorej vyplýva, že uvedený článok iba dopĺňa ostatné hmotnoprávne ustanovenia dohovoru a jeho protokolov. Tento článok však nemá vlastnú nezávislú existenciu, ale je účinný len vo vzťahu k právam a slobodám, ktoré sú zaručené ustanoveniami dohovoru (IV. ÚS 47/05).

Ústavný súd vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti v časti, v ktorej sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia svojho práva podľa čl. 14 dohovoru napadnutým postupom a rozsudkom krajského súdu, nezistil medzi týmto článkom dohovoru a namietaným porušením tohto práva ústavne relevantnú (priamu) súvislosť, a preto bolo potrebné sťažnosť v tejto časti odmietnuť pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

S poukazom na žiadosť sťažovateľa o ustanovenie zástupcu z radov advokátov ústavný súd uvádza, že na základe zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 327/2005 Z. z.“) bolo v Slovenskej republike na sprístupnenie právnej pomoci osobám v hmotnej núdzi zriadené Centrum právnej pomoci (ďalej len „centrum“). S účinnosťou od 1. januára 2012 sa systém sprístupňovania právnej pomoci osobám v hmotnej núdzi prostredníctvom centra vzťahuje aj na väčšinu konaní pred ústavným súdom podľa čl. 127 ústavy. S účinnosťou od 1. januára 2012 došlo tiež k zmene ustanovenia § 30 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého účastníka, ktorý požiada o ustanovenie advokáta a u ktorého sú predpoklady, aby bol oslobodený od súdnych poplatkov, súd odkáže na centrum. O tejto možnosti súd účastníka poučí.

Ústavný súd z toho dôvodu už právneho zástupcu neustanovuje. Sťažovateľ sa so žiadosťou o ustanovenie právneho zástupcu má možnosť obrátiť na centrum, avšak sám a nie prostredníctvom ústavného súdu, tak ako to požaduje sťažovateľ.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu, aby sa ústavný súd zaoberal ďalšími návrhmi sťažovateľa.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. októbra 2012